

РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**М. В. Набок**

Національна академія педагогічних наук України

вул. Артема, 52-А, м. Київ, 04043, Україна. E-mail: nabok09236@ukr.net

Проаналізовано можливі загрози та їх ймовірний вплив на реалізацію стратегічних завдань освітніх реформ на місцевому рівні, визначено джерела їх виникнення та здійснено умовний поділ на групи. Констатовано, що для ефективного вирішення завдань із реформування освіти існують загрози і на загальнодержавному, і на місцевому рівнях. Особливу увагу приділено інституційним і суспільним загрозам освітніх реформ. Установлено, що ситуацію ускладнює постійна зміна пріоритетів після зміни владних еліт, звинувачення одних іншими, переключення суспільної уваги на інші, політично вигідніші заходи та залишення попередніх намірів майже без адміністративної й суспільної підтримки. Доведено, що результати впровадження державної освітньої політики на місцевому рівні залежать від особливостей місцевих еліт, які безпосередньо впливають на реалізацію її завдань.

Ключові слова: державна освітня політика, упровадження, ризики.

РИСКИ ВНЕДРЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ НА МЕСТНОМ УРОВНЕ**Н. В. Набок**

Национальная академия педагогических наук Украины

ул. Артема, 52-А, г. Киев, 04043, Украина. E-mail: nabok09236@ukr.net

Проанализированы возможные угрозы и их вероятное влияние на реализацию стратегических задач образовательных реформ на местном уровне, определены источники их возникновения и осуществлено условное разделение на группы. Констатировано, что для эффективного решения задач по реформированию образования существуют угрозы и на общегосударственном, и на местном уровнях. Особое внимание уделено институциональным и общественным угрозам образовательных реформ. Установлено, что ситуацию усложняет постоянное изменение приоритетов после смены властных элит, обвинения одних другими, переключение общественного внимания на другие, политически выгодные мероприятия и оставление предыдущих намерений почти без административной и общественной поддержки. Доказано, что результаты внедрения государственной образовательной политики на местном уровне зависят от особенностей местных элит, которые непосредственно влияют на реализацию ее задач.

Ключевые слова: государственная образовательная политика, внедрение, риски.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Дослідження процесу упровадження державної освітньої політики в останні роки активізується відповідно до наростання демократичних і гуманістичних тенденцій розвитку українського суспільства та реформуванням всіх сфер суспільного життя. Одним із важливих аспектів такого дослідження є виявлення ступеня впливу на ефективність упровадження освітніх реформ різного роду загроз, ризиків, що діють на всіх рівнях управління їх впровадженням.

У вітчизняній науковій літературі представлені окремі аспекти дослідження процесу упровадження державної політики. Так, значну увагу приділено нормативно-правовим засобам і владним методам імплементації, розкрито роль еліти в її здійсненні [1]. Однак слід констатувати, що воно не набуло системного висвітлення загалом, а особливо, коли йдеться про упровадження державної освітньої політики. При тому в деяких наукових джерелах помилково стверджується, що для досягнення успіху в упровадженні державної освітньої політики, достатньо мати лише аргументовані рішення та належне фінансування. Наукові праці з дослідження проблеми ризиків упровадження державної освітньої політики, до того ж на місцевому рівні, практично відсутні.

Тому метою дослідження є аналіз можливих загроз та їх ймовірного впливу на реалізацію стратегічних завдань освітніх реформ на місцевому рівні,

визначення джерел їх виникнення та умовний поділ на групи.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Формування наукових уявлень про ризик пов'язане з поняттям небезпеки, загрози. Найбільш вживаним поняттям терміну ризик є потенційна загроза реалізації ситуації з наслідками завдання шкоди або збитків людині, суспільству, державі. Однак у будь-якому випадку ризик характеризується прийняттям рішення в умовах невизначеності. Для отримання оцінок ризику використовують два критерії: ймовірність виникнення події, що приводить до небажаних наслідків та масштаб наслідків для цієї події.

Досліджуючи проблему загроз ефективному упровадженню освітніх реформ на місцевому рівні, потрібно брати до уваги реалії життя українського суспільства, атмосферу, в якій живе кожний пересічний громадянин. Важко не помітити, що суспільство вже стомлене численними псевдореформами, які більше схожі на декларації про наміри та здійснюються непослідовно і неузгоджено з іншими реформами. Тому впровадження будь-яких реформ, в тому числі у такій вразливій сфері, як освітня, потребує переконливого доведення їхньої необхідності, забезпечення суспільної підтримки та позитивного спрямування. Ситуацію не поліпшує постійна зміна пріоритетів національних інтересів після зміни владних еліт, звинувачення одних іншими, переключення суспільної уваги на інші, політично вигідніші

заходи, та залишення попередніх намірів майже без адміністративної й суспільної підтримки. Крім того, результати впровадження державної освітньої політики на місцевому рівні, залежать від особливостей місцевих умов, які безпосередньо впливають на реалізацію її завдань.

Наявність проблем, викликів і ризиків ефективного впровадження освітньої політики загалом, трідожчі періоду становлення держави, процеси певної соціально-економічної нестабільності, екологічні проблеми спричиняють певні загрози, які можуть ускладнити досягнення цілей і реалізацію завдань реформ. Серед перелічених в Національній стратегії розвитку освіти на 2012–2021 роки загроз наступні: нестабільність економіки, обмеженість ресурсів для забезпечення системної реалізації усіх завдань і заходів, передбачених стратегією; розшарування суспільства за матеріальним становищем сімей; негативний вплив ускладненої демографічної ситуації; несприйняття частиною суспільства запропонованих реформ; неготовність певної частини освітян до інноваційної діяльності; недостатня підготовленість органів управління освітою до комплексного вирішення нових завдань, до координації діяльності усіх служб і інституцій [2]. До названих слід додати загрози, обумовлені глобалізаційними викликами. Для України характерною є складність демографічної ситуації, оскільки тенденція до перевищення рівня щорічної смертності над рівнем народжуваності досить стійка, що приводить до зменшення кількості населення упродовж останніх років. Внаслідок неадекватної політики щодо природного оточення різко загострилися проблеми екології. Нестабільність політичної ситуації, використання технологій маніпулювання людською свідомістю, вкидання окремих питань для роз'єднання суспільства за певними ознаками, втрата можливостей для культурного, цивілізаційного й етнічного самовизначення, суперечності на релігійній основі – всі ці проблеми притаманні нинішній Україні. Принципово важливим є розуміння того, що існування кожної з цих проблем може спричинити загострення всього комплексу взаємопов'язаних загроз. Україна не є винятком, і всі ці типи загроз уже реальні для її майбутнього [3].

Зважаючи на це, загрози успішній реалізації державної освітньої політики доцільно поділити на декілька груп. До першої з таких груп слід віднести окремі розбіжності або і протиріччя у визначенні освітньої політики, які наявні у затверджених нормативно-правових документах щодо освітніх реформ. Так, наприклад, у Національній доктрині розвитку освіти України у п.10 розділу V вказується, що “Державна політика в галузі освіти спрямовується на посилення ролі органів місцевого самоврядування, активізацію участі батьків, піклувальних рад, меценатів, громадських організацій, фондів, засобів масової інформації у навчально-виховній, науково-методичній, економічній діяльності навчальних закладів, прогнозуванні їх розвитку, оцінці якості освітніх послуг” [4].

У п. 1.2. Національної стратегії розвитку освіти України на 2012–2021 роки у переліку ключових

напрямів державної освітньої політики жодним словом не йдеться про посилення участі недержавних органів в реалізації її завдань, не зважаючи на те, що Національна стратегія розвитку освіти України *конкретизує* основні шляхи реалізації концептуальних ідей та поглядів розвитку освіти, визначених Національною доктриною розвитку освіти. Більше того, у п. 2.3. йдеться про необхідність підтримки *усім суспільством* зусиль органів управління освітою всіх рівнів, науково-методичних служб у реалізації основних завдань Стратегії [2]. У Державній національній програмі «Освіта» (“Україна XXI століття”) лише у розділі «Позашкільне навчання і виховання» йдеться про підвищення ролі суспільних інституцій, батьків, громадськості у розвитку позашкільного навчання і виховання, забезпечення його престижу та державної підтримки [5]. Що стосується розбіжностей у реформуванні системи управління освітою, то у п.3.9. Національної стратегії розвитку освіти на 2012–2021 роки констатується необхідність “створення гнучкої, цілеспрямованої, ефективної системи державно-громадського управління освітою, що забезпечує інтенсивний розвиток і якість освіти, спрямованість її на задоволення потреб країни, запитів особистості, що передбачає оптимізацію державних управлінських структур, децентралізацію управління освітою, перерозподіл функцій і повноважень між центральними та регіональними органами управління освітою, органами місцевого самоврядування і навчальними закладами” [2]. У розділі X Національної доктрини розвитку освіти України йдеться лише про модернізацію управління освітою, а нова модель системи управління сферою освіти має бути відкритою і демократичною, в якій передбачається “забезпечення державного управління з урахуванням громадської думки, внаслідок чого змінюються навантаження, функції, структура і стиль центрального та регіонального управління освітою” [4]. У Державній національній програмі «Освіта» (“Україна XXI століття”) йдеться про радикальну перебудову управління сферою освіти шляхом її демократизації, децентралізації, створення регіональних систем управління навчально-виховними закладами [5]. Названі розбіжності не вичерпують весь їх перелік у цих важливих нормативно-правових документах з реформування освіти держави.

До другої групи ризиків слід віднести непослідовність у нормативно-правовому забезпеченні реалізації освітньої політики держави. Красномовним підтвердженням цього є дії Верховної Ради і уряду щодо реалізації окремих положень Національної доктрини розвитку освіти України та Національної стратегії розвитку освіти України на 2012–2021 роки. Так, зокрема, на виконання основних положень Доктрини Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2002 р. № 379 було затверджено Державну програму «Вчитель». Постановою Кабінету Міністрів України від 11 травня 2011 р. № 493 «Про внесення змін до Державної програми «Вчитель» внесено зміни щодо переліку педагогічних спеціальностей у педагогічних вищих навчальних закладах та оптимізації їх мережі, а вже Постановою Кабінету Міністрів України від 22 червня 2011 р. №

704 «Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм» скасовано чинність попередньої постанови [6–8]. Постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2000 р. № 1717 «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» закладено нову структуру і тривалість загальної середньої освіти, поетапний перехід до яких відповідно до положень Державної програми «Вчитель» передбачено здійснювати до 2012 р. Однак, Законом України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу» від 6 липня 2010 р. та наступною Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 779 «Деякі питання організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах у зв'язку з переходом на 11-річний строк навчання» фактично повернено 11-річний термін здобуття повної загальної середньої освіти і запроваджено обов'язкову дошкільну освіту дітей п'ятирічного віку [9–11]. При цьому зауважимо, що прийняття названих нормативно-правових актів вищих органів державного управління стало відповіддю на неоднозначність і певну гостроту ситуації, що склалася, та у зв'язку з прогнозуванням перспектив розвитку, насамперед, загальної середньої та дошкільної освіти. З іншого боку, це означає, що в реалізації державної освітньої політики усталилася практика фрагментарного поточного вдосконалення освітнього законодавства, яка не дає належних результатів. Крім того, достатньо частий перегляд правових норм та внесення змін і доповнень до чинних актів свідчить про те, що розвиток освітнього законодавства відзначається нерівномірністю, незбалансованістю, непослідовністю та суперечностями, в якому до того ж є високою питома вага підзаконних актів. Більше того, значна кількість нормативних актів не завжди рівноцінна їхній якості і, до того ж, вони не забезпечують цілісного реформування системи освіти. Водночас і їхня відсутність негативно впливає на правове регулювання суспільних взаємин у освітній сфері. Тому правове регулювання відносин у сфері освіти в Україні наразі не можна визнати стійким і стабільним, що також є однією із загроз ефективному впровадженню державної освітньої політики. З другого боку це істотно уповільнює процес реалізації освітніх реформ. Держава підійшла до побудови нової системи освіти та її гармонізації з європейськими стандартами, але багато з основних параметрів цієї системи визначаються методом спроб і помилок. Злободенням залишається завдання дальшого узгодження вітчизняного законодавства з прогресивними нормами міжнародного права та європейським освітнім законодавством на основі міжнародних договорів, гармонізації освітнього законодавства України з освітнім законодавством держав-учасниць Співдружності незалежних держав. Це пояснюється тим, що розвиток державної освітньої політики відбувається в умовах суперечливих внутрішніх політичних, економічних, культурних і власне освітянських впливів. Як стверджують автори «Національної доповіді про

стан і перспективи розвитку освіти в Україні (До 20-річчя незалежності України)» «українська освіта фактично не стала загальнонаціональним пріоритетом» [1].

Результати дослідження, проведеного у 2011 році Міжнародним центром перспективних досліджень, вказують на те, що ринок і політична свобода кардинально змінили середовище, в якому функціонує освітня система. Однак сама система у своїй основі залишилася без змін, тобто проблема полягає у невідповідності системи управління освітою та змісту освіти новій політико-економічній системі. І хоч усі зацікавлені сторони поділяють необхідність реформування системи освіти, однак аналіз діяльності Міністерства освіти, науки, молоді та спорту не підтверджує здійснення державної політики для забезпечення реалізації освітніх реформ. Про це свідчить небажання здійснювати глибокі структурні, зокрема інституційні, зміни, які зменшують повноваження органів державного управління освітою щодо надання автономії навчальним закладам, оцінювання якості освіти та повноважень щодо обсягів їх фінансування, які залишаються в руках держави. З іншого боку, представники громадянського суспільства недостатньо згуртовані, щоб впливати на формування державної політики. Консерватизм сфери освіти та інтереси окремих державних службовців у збереженні чинної системи управління освітою створюють ризики формального виконання задекларованих кроків без впровадження реальних структурних змін. Навіть більше, незважаючи на потребу структурних змін, зокрема делегування повноважень від МОНМС іншим інституціям, саме міністра освіти, науки, молоді та спорту призначено відповідальним за їх впровадження [12]. Тому позиція Міністерства освіти і науки України, і, відповідно, місцевих органів управління освітою, може стати ще однією перешкодою на шляху ефективної реалізації освітніх реформ.

До наступної групи ризиків слід віднести суспільні ризики реформування освіти, які стосуються, насамперед, сприймання різними групами людей того, що відбувається в освіті, і наскільки те відповідає їхнім очікуванням. Сучасна, нормально функціонуюча освітня система вирішує багато суспільних проблем, однак сьогодні сама освіта має величезну кількість проблем, ключовою серед яких є проблема якості освіти. Тому суспільство повинно вирішити проблеми освіти для свого власного розвитку, і, насамперед, має бути усвідомлення справжньої ролі освіти, необхідності її реформування і розвитку, подолання тих проблем, які вона має. Взірєць такого підходу мав би демонструвати Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти, однак він упродовж усіх років незалежності малочисельний і недостатньо потужний, щоб забезпечити ефективне упровадження основних положень державної освітньої політики хоча б на найвищому рівні [13]. Це свідчить, зокрема, про ставлення держави до проблем освіти як до другорядних. В Україні до цих пір освіту сприймають не як галузь, яка забезпечує економічне зростання, а як одну із затратних статей державного бюджету, кошти для фінансування якої

заробляються у сфері матеріального виробництва. У жорстких рамках такого розуміння її фінансують та оцінюють. Думка експертів, аналітиків, критиків переважно не враховується. А тому стан освіти в Україні стає все менш задовільним. І справа не лише в тому, що Україна не позбулася безпритульності, соціальної знедоленості частини дітей, бідності, безробіття. Рівень розвитку іншої частини дітей, яких вважаються безпроблемними, абсолютно недостатній. Отримані знання, певні здібності у багатьох випадках залишаються без практичного застосування у реальному житті. Тому освіту реально не сприймають як ключову реформу на шляху до конкурентоспроможної та демократичної України. Освіта не працює на цю мету.

Процесові реформування освіти властиві протиріччя, спричинені неминучістю соціальних змін, що нині не є предметом обговорень, а отже, не є складовим елементом державної політики у галузі. Ці протиріччя, хоч і опосередковано, також містять певні загрози ефективному впровадженню державної освітньої політики. До таких можна віднести необхідність розвантаження навчальних планів і програм і водночас збільшення сумарного аудиторного навантаження на учнів. Крім того, будь-які зміни в структурі навчальних планів і формах навчання, формах оцінювання діяльності або підходах до визначення стандартів викликають певні зміни в свідомості батьків, педагогічних працівників, управлінців. Яскравим підтвердженням цього стала негативна реакція істотної частини батьків учнів у 2010 році на впровадження 4-річного терміну навчання на III-му ступені у середній школі, попри те, що на початку введення нової структури, змісту і термінів навчання у загальній середній освіті такої реакції не було. Очевидно, що сподіватися на будь-яку підтримку змін, які суперечать особистим та груповим інтересам людей, марно. До суспільних ризиків реформування освіти слід віднести і відмінності в розумінні якості освіти різними соціальними групами. Кількість переможців олімпіад, різноманітних конкурсів не можуть дати реальної картини зміни якості освіти. Однак вони впливають на рейтинги та стимулюють прийняття неадекватних управлінських рішень щодо розвитку освіти. Вивчаючи питання про доступність та якість освіти, треба, насамперед, змістити центр ваги з пошуків уніфікованих критеріїв, придатних для системи адміністративного контролю, на створення належних організаційних, кадрових, ресурсних умов для підвищення якості освіти. Адже саме від органів управління освітою залежать підходи до оцінювання якості освіти, рейтинги, результати атестацій та в підсумку управлінський впливи.

До суспільних ризиків реформування освіти слід віднести і те, що і на місцевому рівні є свої еліти і їх суспільні очікування полягають в тому, щоб зміни в освіті допомогли їм та їхнім дітям зберегти своє місце в територіальній громаді. Вплив еліти на прийняття управлінських рішень та розробки інструментів для їх втілення в системі освіти націлений на те, щоб зміни не порушували їхній статус та зберегли важелі влади. Дотримання принципу рівного дос-

тупу до якісної освіти для них означає можливість забезпечити їхнім дітям можливість навчатись у кращому навчальному закладі, у кращому класі, у кращого вчителя, у кращого класного керівника. Головним критерієм оцінки ефективності державної освітньої політики для місцевої еліти є не стратегічні завдання освітніх реформ, а збереження керованості місцевою системою освіти, збереження місця еліти та її складу в разі змін, а в кінцевому рахунку – забезпечення можливостей для відтворення еліти. Тому вплив місцевих еліт на впровадження освітніх реформ у містах і районах України також можна віднести до загроз ефективному впровадженню державної освітньої політики.

Для небагаточисельного бізнесу на місцевому рівні головний критерій оцінки освітніх реформ – здатність випускників навчальних закладів розвивати бізнес та можливість забезпечувати за допомогою освіти отримання прибутку. Водночас слід відзначити, що саме ця частина суспільства здатна інвестувати в місцеву освіту за дотримання зрозумілих правил і прозорості процесу використання коштів. І саме ця частина суспільства готова і спроможна заради змін боротися за створення конкурентоспроможних та сильних навчальних закладів для стимулювання і забезпечення успіху освітніх реформ, що в кінцевому результаті сприятиме отримання бізнесом прибутку.

Однією із загроз ефективному впровадженню державної освітньої політики є позиція педагогічної спільноти загалом, в тому числі і на місцевому рівні. Адже педагогічна спільнота для самозбереження чинить опір реформам і будь-яким починам, які можуть поставити під сумнів її спроможність діяти адекватно новим умовам і викликам та впровадити основні положення освітніх реформ, особливо щодо впровадження особистісно-зорієнтованого навчання. Це стосується змін у мережі загальноосвітніх навчальних закладів, введення рейтингового оцінювання результатів діяльності, конкурентних переваг тощо. І хоч педагогічні колективи можуть і здатні впливати на формування освітньої політики на місцевому рівні, однак збереження свого соціального статусу, відсутність потреби в реформах, що вимагають зміни соціального балансу в громаді є головним критерієм оцінки ними ефективності впровадження державної освітньої політики. Тому більшість пропозицій з реформування освіти, які вносять педагогічна спільнота, полягає у збільшенні фінансування навчальних закладів, підвищенні престижності професії педагога за допомогою вдосконалення системи оплати праці, запровадженні певних змін у навчальних планах, удосконаленні матеріально-технічної бази начального процесу, забезпеченні належного контролю у сім'ї, посиленні відповідальності батьків, не чіпаючи при цьому глибинних суперечностей освіти, зокрема якості освіти, конкурентоспроможності випускника, впровадження інновацій, використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання тощо. І хоч місцевими органами управління освітою ініціюються певні зміни в усталені форми навчання, чинну мережу навчальних закладів, насправді цим захищаються часткові зміни, які

не співвідносяться з системними реформами. В місцевій освіті практично не ставляться завдання підготовки до проривної інноваційної діяльності, не ініціюється створення навчальних закладів, де можливо готувати випускників для майбутнього. Навпаки, намітилася небезпечна тенденція до згортання мережі спеціалізованих класів з поглибленим вивчення предметів природничо-математичного профілю, випускники яких здатні після здобуття вищої професійної освіти продукувати нові технології у сфері матеріального виробництва. Крім того, непереконливо і необгрунтовано перенесено впровадження профільного навчання у старшій школі до 2018 року. Така політика здатна спричинити, щонайменше, відставання розвитку освіти, а будь-яке зволікання лише загострює і так складну ситуацію з впровадженням освітніх реформ, посилює соціальне напруження в суспільстві та все більше віддаляє кожного його члена від повноцінної інтеграції в суспільне життя та можливості соціальної кар'єри.

Впливовою соціальною групою на впровадження освітніх реформ є батьки, які є, водночас, і членами територіальних громад за місцем проживання. Це означає, що вони можуть впливати на діяльність навчальних закладів безпосередньо, як батьки учнів, та опосередковано через органи місцевого самоврядування, ініціюючи прийняття певних управлінських рішень щодо функціонування і розвитку освіти на місцевому рівні. Більше того, органи місцевого самоврядування можуть відкрито порівнювати результати впровадження освітньої політики з суспільними потребами, висувати певні вимоги до органів управління освітою щодо доступності і якості освіти, тим самим розширюючи участь споживачів послуг системи освіти в формуванні стратегії розвитку та управлінні нею. Однак, як зазначено у щорічному Посланні Президента до Верховної Ради «Про внутрішнє та зовнішнє положення України в 2013 році», «...участь у діяльності громадських організацій досі є однією з найменш значущих для громадян України цінностей, що зумовлюється загалом невисоким рівнем довіри до громадських структур» [14]. Тому непевність соціально-економічної ситуації у переважній більшості районів та міст України, невисока активність територіальних громад, проблеми із забезпечення місцевих органів управління освітою кваліфікованими, компетентними кадрами керівників обумовлюють прогнозовано недостатню результативність освітніх реформ, що також є однією із загроз ефективному впровадженню державної освітньої політики.

ВИСНОВКИ. Таким чином, можемо стверджувати, що загрози впровадженню державної освітньої політики на місцевому рівні умовно можна розділити на політико-адміністративні, суспільні, правові, фінансові, ринку праці, змісту освіти і професійної кваліфікації педагогів. Це обумовлено тим, що інтереси та очікування різних суспільних груп щодо реформування освіти та оцінки її якості не співпадають. Тому узгодження інтересів і очікувань різних соціальних груп, вироблення механізму взаємовідносин усіх груп інтересів є дуже складним завданням освітньої політики. Вирішення його одно-

значно потребує докорінних змін у самій системі державного управління освітою. Ключовим чинником його реформування є залучення до процесу ухвалення рішень щодо розвитку освіти всіх соціальних груп – уряд, політиків, національну еліту, бізнес, педагогів, працедавців, батьків, тих, хто навчається та ін. Однак ще й наразі в Україні спостерігаються спроби поєднати взаємовиключні тенденції: зберегти жорсткий державний контроль над освітньою сферою і побудувати відкриту систему освіти, адекватну потребам інформаційного суспільства. В цьому і полягає головна загроза успішному впровадженню державної освітньої політики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України: В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, М.І. Бурда та ін.; за заг. ред. В.Г. Кременя. – К.: Пед. думка, 2011. – 303 с. (До 20-річчя незалежності України).
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> (дата звернення 11.05.2013).
3. Культурна політика в Україні. Безпека. Мова. Освіта. – Режим доступу: <http://icps.com.ua/pub/files/47/62/Cultural%20policy.pdf> (дата звернення 22.01.2014).
4. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 3.11. 1993 року № 896 «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»)». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p> (дата звернення 22.03.2014).
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2002 р. № 379 «Про затвердження Державної програми «Вчитель». – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-p> (дата звернення 22.03.2014).
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 травня 2011 р. № 493 «Про внесення змін до Державної програми «Вчитель». – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493-2011-p> (дата звернення 19.04.2012).
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 червня 2011 р. № 704 «Про скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/704-2011-p> (дата звернення 24.04.2012).
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2000 р. № 1717 «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання». – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1717-2000-p> (дата звернення 22.03.2014).
10. Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу». – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2442-17> (дата звернення 15.03.2014).

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 779 «Деякі питання організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах у зв'язку з переходом на 11-річний строк навчання». – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/779-2010-п> (дата звернення 22.03.2014).

12. Міжнародний центр перспективних досліджень. Освітня реформа: зв'язок освіти та ринку праці. – Режим

доступу: <http://old.icps.com.ua/news/6517.html> (дата звернення 12.02.2013).

13. Комітет Верховної Ради з питань науки і освіти. http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=62634&cat_id=44833.

14. Про внутрішнє та зовнішнє становище в Україні в 2013 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України – К.: НІСД, 2013. – 576 с.

RISKS OF INTRODUCTION OF A STATE EDUCATION POLICY AT THE LOCAL LEVEL

M. Nabok

National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

vul. Artema, 52-A, Kyiv, 04043, Ukraine. E-mail: nabok09236@ukr.net

In this article the possible risks and their probable influence on realization of strategic tasks of educational reforms at the local level are analyzed, the sources of their origin are determined and conditionally divided into groups. It is stated that there are threats at the nation-wide level and local as well for the effective solving problems on education reforming. Particular attention is paid to the institutional and social challenges of educational reform. It has been established that the situation becomes complicated by the regular change of priorities after the change of authority elites, accusing one person by another, switching of public attention to other, politically favorable measures, and leaving the previous intentions almost without any administrative and public support. It has been proved that the results of introduction of a state education policy at the local level are depend on the features of local elites which directly influence on realization of its tasks.

Key words: state education policy, introduction risks.

REFERENCES

1. Andrushchenko, V., Bech, I., Burda. M. and others (2011), *Natsionalna dopovid pro stan i perspektivi rozvitku osviti v Ukrayini* [National report on the status and prospects of development of education in Ukraine], Educational thought, Kyiv, Ukraine.

2. "National strategy of education development in Ukraine for 2012-2021" (2012), available at: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> (accessed May 11, 2013).

3. Cultural policies in Ukraine, Security. Language. Education, available at: <http://icps.com.ua/pub/files/47/62/Cultural%20policy.pdf> (accessed January 22, 2014).

4. "The National Doctrine on Education Development: Order of the President of Ukraine" (2002), no. 347/2002, *Official Herald of Ukraine*, 2002, no. 16.

5. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 3.11. 1993 № 896 "On the State national program" Education ("Ukraine XXI Century"), available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п> (accessed March 22, 2014).

6. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 28 March 2002 p. № 379 "On approval of the State program "Teacher", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-п> (accessed March 22, 2014).

7. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 11 May 2011 p. № 493 "On Amendments to the State program "Teacher", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493-2011-п> (accessed April 19, 2012).

8. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on June 22, 2011 p. № 704 "On the reduction of state consolidation and targeted programs", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/704-2011-п> (accessed April 24, 2012).

9. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 16 November 2000 p. № 1717 "On the transition of secondary schools to new content, structure, and 12-year study", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1717-2000-п> (accessed March 22, 2014).

10. The Law of Ukraine "On amendments to the legislation on Secondary and Primary Education on the educational process" (2010), available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2442-17> (accessed March 15, 2014).

11. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 27 August 2010 p. № 779 "Some aspects of the educational process in secondary schools in the transition to the 11-year period of study", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/779-2010-п> (accessed March 22, 2014).

12. Education Reform: Increasing employability | International Centre for the relationship of education and the labor market, available at: <http://old.icps.com.ua/news/6517.html> (accessed February 12, 2013).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine, Committee on Science and Education, available at: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=62634&cat_id=44833 (accessed May 11, 2013).

14. "The internal and external situation in Ukraine in 2013" (2013), *Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine*, The National Institute for Strategic Studies, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла 30.01.2015.